

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНО-
ПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА
ЯРЕМЕНКА»
ДУ «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ» (ЧЕХІЯ)
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
СТАМБУЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ТУРЕЧЧИНА)

МОЛОДЬ ТА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

21 червня 2024

Київ 2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 19 вересня 2024 року)*

Редакційна колегія:

К. Захаренко, доктор політичних наук, доцент;
І. Рашковська, кандидат психологічних наук;
Р. Драпушко, кандидат філософських наук, доцент;
С. Болтівець, доктор психологічних наук, професор;
О. Сіра, кандидат філософських наук;
Ю. Шевцова, кандидат наук з державного управління.

**МОЛОДЬ ТА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ** [Електронний ресурс]: збірник матеріалів Міжнародної
науково-практичної конференції (21 червня 2024 р.)/ Київ: УДУ імені Михайла
Драгоманова, 2024. 127 с. PDF-формат.

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Молодь та молодіжна політика в Україні в умовах воєнного стану» містить короткий зміст результатів наукових досліджень молодих та досвідчених дослідників, що стосуються молоді та молодіжної політики за умов військової агресії російської федерації проти України.

Матеріали зацікавлять науковців, викладачів, представників органів державного управління та органів місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, аспірантів, а також тих, хто цікавиться питаннями становища молоді, молодіжної політики та молодіжної роботи в Україні.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, автентичність цитат, вірність посилань несуть автори матеріалів, а також (для аспірантів) наукові керівники.

© *Автори публікацій, 2024*
© *Український державний університет*
імені Михайла Драгоманова, 2024

Марина Остапенко / Maryna Ostapenko
*доктор політичних наук,
старший науковий співробітник
НДЦ «Інститут соціально-правових та
політичних досліджень імені Олександра Яременка»
УДУ імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ НА РІВНІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FORMS OF SOCIAL ACTIVITY OF YOUTH AT THE LEVEL OF COMMUNITY IN THE CONDITIONS OF WAR

Розглядаючи форми соціальної активності молоді на рівні громади в умовах воєнного стану, слід виокремити декілька аспектів цієї проблеми.

У науковому середовищі напрямами соціальної активності молоді визначаються такі: активність у науково-освітній сфері (участь у діяльності наукових та освітніх фондів, підготовка та реалізація наукових та освітніх проєктів тощо), у спортивній і екологічній сферах; волонтерська діяльність; участь у діяльності культурно-мистецьких громадських організаціях, рухах; молодіжне підприємництво [4, с. 150].

Також слід додати рівні, на яких молоді люди можуть виявляти соціальну і громадянську активність: національний рівень (участь у молодіжних соціальних проєктах на рівні держави; долучення до діяльності громадянського суспільства через участь у громадських організаціях тощо); рівень територіальних громад (участь у молодіжних соціальних проєктах, що реалізуються на рівні громади; відвідування клубів за інтересами; участь у місцевому референдумі, виборах; участь у загальних зборах громадян громади; долучення до колективних та індивідуальних петицій; участь у громадських слуханнях; участь у роботі органів громади тощо); рівень навчального закладу та інші.

До початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну пріоритетним серед окреслених напрямів у молоді була активність у науково-освітній сфері. На другому місці була участь у волонтерських організаціях, які надавали

матеріальну, фінансову та психологічної допомогу учасникам АТО та внутрішньо переміщеним особам та іншим. Третім напрямом була соціальна активність у культурній та освітній сфері [4, с. 150].

На тлі збройної агресії РФ в Україні молодь бере активну участь у захисті України. Зросла частка молоді, яка почала займатися волонтерською діяльністю. Зокрема, одна третина молодих людей приєдналася після початку повномасштабного вторгнення, а ще 13% займалися раніше і продовжили це робити у 2022 році. Якщо порівняти ситуацію з волонтерством до і після повномасштабного вторгнення, то найбільш вражаючою зміною було збільшення частки молоді, яка почала займатися волонтерством: з 6% (у 2021р.) до 30% (у 2022 р.) [1, с. 57].

Серед форм волонтерської діяльності з початку повномасштабного вторгнення, молодь відмічає такі: збір коштів для Збройних сил України; допомога на місцях; надання допомоги військовим (придбання обладнання, медикаментів тощо); надання допомоги внутрішньо переміщеним особам (далі – ВПО) та збір коштів на інші благодійні цілі; допомога малозабезпеченим, інвалідам та людям похилого віку; участь в озелененні міста чи села; участь в прибиранні та впорядкуванні території; допомога тваринам тощо [1, с. 58].

У 2022 році визначається зростання бажання молоді брати участь у вищезазначених формах волонтерської діяльності (таблиця 1)

Таблиця 1

Участь молоді у сферах волонтерської діяльності, 2022 рік (у %)

Форма волонтерської діяльності	Брав участь з початку повномасштабного вторгнення	Долучився б до сфери волонтерської діяльності
Збір коштів для ЗСУ	33	43
фізична допомога на місцях	19	26
допомога військовим (закупівля спорядження, медикаментів тощо)	18	23
допомога ВПО або біженцям	16	20
збір коштів на інші благодійні цілі	13	17
допомога нужденним, сиротам та людям з інвалідністю, літнім людям	6	13

організація та збір гуманітарної допомоги	11	15
участь в прибиранні та впорядкуванні території	4	13
участь в озелененні свого міста/села	2	10
допомога людям похилого віку	2	7

Складено за: [1, с. 58].

Як можна побачити, поширеною волонтерською діяльністю серед молоді, якою вони займаються або до якої хотіли б долучитися, є: «збір коштів для ЗСУ; фізична допомога на місцях, допомога військовим, ВПО або біженцям, а також збір коштів та організація і збір гуманітарної допомоги» [1, с. 57]. На наш погляд, показники щодо «допомога на місцях, надання допомоги ВПО та малозабезпеченим людям, людям похилого віку; участь у прибиранні та впорядкуванні територій; організація та збір гуманітарної допомоги; участь в озелененні свого міста/села» можна розглянути також і у контексті соціальної активності молоді на рівні громади.

Варто додати, що після закінчення війни молодь планує брати участь у відбудові та розвитку України та своїх громад. Слід зазначити, що за результатами вище згаданого опитування, у 2022 році частка молодих людей, які не планують покидати рідні міста, зросла з 48% (у 2021 році) до 66% (у 2022 році) [1, с. 32-33]. Опитування молоді, яка виїхала з України, зафіксувало, що більше половини з них (64%) планують повернутися до попереднього місця проживання, 2% – до іншого міста, 6% – ніколи не повернуться, частина ще не визначилися [1, с. 35-36]. Ці результати свідчать про те, що переважна більшість молодих людей в Україні хочуть повернутися жити до рідних міст.

Також важливим вважаємо те, що у 2022 році опитування молоді продемонструвало, що 72% молодих людей «готові долучатися до процесу відновлення у своїй громаді; лише 1% відповіли, що вже це роблять» [1, с. 65]. Результати опитування 2023 року визначили, що 79% молоді, яка проживає в Україні «виявляє бажання бути долученою до відновлення України» [3]. Значна частина української молоді, опитаної в Польщі, виявила готовність долучитися до цих процесів: «хотіли би – 83% («точно хотіли б» – 40%; «швидше хотіли б» – 43%)» [3].

Окремої уваги заслуговує питання соціальної активності молоді в деокупованих та прифронтових громадах. Звісно, це окрема тема, але варто вказати, що дослідження цих громад наприкінці 2023 року фіксують, що війна спричинила певну соціальну ізоляцію та роз'єднання людей як у середині громад, так і громад одна від одної, від інших областей [2]. Це позначається на соціалізації, комунікації мешканців громад, і молоді зокрема [2].

Серед потреб мешканців опитаних громад (це населення Чернігівської, Сумської, Харківської, Дніпропетровської, Запорізької, Одеської, Миколаївської та Херсонської областей) актуальною є потреба у «живих зустрічах, відчутті соціального тіла громади (масові заходи), обміні думками, спільності переживання емоцій ... суспільних просторах, де можна зустрітися з однолітками та поспілкуватися» [2]. Більшість заходів у громадах через дотримання безпеки проводяться в онлайн-форматі. Опитування стосувалося культурних практик та потреб і визначило такі форми культурного дозвілля молоді: зустрічі з друзями; перегляд контенту в соціальних мережах; перегляд телепередач вдома; прослуховування музики; читання; заняття творчістю чи хобі; заняття спортом; гра у настільні ігри та інші. 11% опитаної молоді присвячують вільний час волонтерству [2].

Ситуація воєнного часу вплинула на молодих людей, змінивши їхнє життя і загостривши багато негативних почуттів і станів (таких як страх за своє життя і життя своїх близьких, незахищеність, невпевненість тощо). З іншого боку, сьогодення складна ситуація не може позбавити молодих людей бажання жити повноцінним і активним життям – вчитися, працювати, займатися спортом, самовдосконалюватися тощо. Держава, громада мають створювати можливості для такого розвитку, забезпечуючи безпекові умови для цього, сприяти зміцненню ідентичності молоді зі своєю громадою. Об'єднання зусиль органів місцевої влади і молодіжне представництво є запорукою успіху активності молоді на рівні громади.

Список використаних джерел:

---

1. Вплив війни на молодь в Україні. ГО «Аналітичний центр Cedos» і дослідницька агенція «Info Sapiens». 2023. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/vplyv-viyny-na-molod-v-ukrayini>

2. Культурні практики та потреби для відновлення населення у деокупованих та прифронтових громадах. Соціологічна група «Рейтинг». 29.01.2024. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kulturni_praktiki_ta_potrebi.html

3. Мріємо та діємо. Дослідження молоді: Україна та Польща: ключові висновки / Info Sapiens, Соціологічна група Рейтинг. Опитування червень-липень 2023. URL: <http://surl.li/ulimh>

4. Рудська М. Соціальна активність молоді: основні напрями та чинники розвитку. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАН України. Том 1. 2016. Випуск 44. С. 149-154.

Марина Попатенко / Maryna Popatenko
Голова правління ГО «Асоціація молодіжних працівників України»,
заступник Міністра молоді та спорту України (2020-2023)
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE OF YOUTH POLICY IN UKRAINE

У молодіжній політиці в Україні станом на 2024 рік за останні 10 років відбувся значний прогрес у розробці та впровадженні нормативно-правової бази, покликаної сприяти процесу її формування та реалізації, а також забезпеченню прав молоді в Україні.

Також варто зауважити, що в сфері формування та реалізації молодіжної політики вибудована значно розгалужену мережа, яка при належній організації роботи, якісному програмному забезпеченні, наявності відповідних фахівців, діджиталізації та застосуванні всіма стейкхолдерами принципів визначених основним галузевим законом, забезпечить стійкість системи та її вдосконалення.